

**LIETUVOS RESPUBLIKOS RIBOJAMŲJŲ PRIEMONIŲ DĖL KARINĖS AGRESIJOS
PRIEŠ UKRAINĄ NUSTATYMO ĮSTATYMO NR. XIV-1888 3, 4 IR 5 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Atsižvelgiant į užsienio valstybių vykdomą karinę agresiją prieš Ukrainą ir poreikį Lietuvai papildomai, greta Europos Sąjungos nustatytų tarptautinių sankcijų, nacionaliniu lygmeniu, kiek tai neprieštarauja Lietuvos Respublikos tarptautiniams įsipareigojimams ir ES teisei, taikyti ribojamąsias priemones valstybėms agresorėms kaip užsienio politikos priemonę, 2023 m. balandžio 20 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos ribojamųjų priemonių dėl karinės agresijos prieš Ukrainą nustatymo įstatymas (Nr. XIV-1888) (toliau – Įstatymas).

Įstatymas įsigaliojo 2023 m. gegužės 3 d. ir galioja iki 2024 m. gegužės 2 dienos. Įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta: „Nustačius poreikį pratęsti nustatytų ribojamųjų priemonių galiojimo terminą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė likus ne mažiau kaip 3 mėnesiams iki šiuo įstatymu nustatytų ribojamųjų priemonių galiojimo termino pabaigos teikia Lietuvos Respublikos Seimui šio įstatymo pakeitimo projektą.“

2022 m. vasario 24 d. Rusijos Federacijos pradėtas karas prieš Ukrainą vis dar tęsiasi, priežastys, dėl kurių buvo priimtas įstatymas, nėra išnykusios, Rusijos Federacijos veiksmai ir toliau daro reikšmingą neigiamą poveikį ne tik Europos Sąjungos ir Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos (NATO) narių, bet ir visos Europos saugumui.

Lietuvos Respublikos Seimas 2022 m. gegužės 10 d. pripažino Rusijos Federacijos vykdomą karą prieš Ukrainą ukrainiečių tautos genocidu, o Rusijos Federaciją, kurios karinės pajėgos sąmoningai ir sistemingai renkasi bombarduoti civilinius objektus, – terorizmą remiančia ir vykdančia valstybe. Atsakomybė už Rusijos karą prieš Ukrainą tenka ir Baltarusijai. Rusija nuo karo pradžios naudoja Baltarusijos teritoriją, dislokuoja joje savo karius. Pabrėžtina, kad didžioji dauguma Rusijos piliečių palaiko savo šalies agresorės karinius veiksmus, nesiima veiksmų stabdyti savo šalies režimo agresiją, todėl atsakomybė tenka ir tų šalių piliečiams.

Kol kas išlieka grėsmė visuomenės rimčiai:

- dėl prieš Ukrainą vykdomos karinės agresijos daromi nusikaltimai žmoniškumui, nemažėja karo nusikaltimų prieš Ukrainos civilius gyventojus, vykdomas valstybinis terorizmas, nuolat daromi tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimai, lėmę humanitarinę ir pabėgėlių iš Ukrainos krizę;

- dėl Rusijos Federacijos atakų prieš Ukrainos civilinę ir kritinę infrastruktūrą;

- Rusijos Federacija toliau atvirai ir intensyviai išsako grasinimų Ukrainą remiančioms valstybėms, kartu niekindama jų nepriklausomybę, teritorinį vientisumą, puoselėjamas vertybes, istoriją ar netgi neigdama jų egzistavimą;

- Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos valdžios institucijų nurodymu ar su jų žinia sudarytos palankios sąlygos vykdyti hibridines atakas ir įvairiausio pobūdžio provokacijas prieš Lietuvos Respubliką.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir vadovaujantis Įstatymo 4 straipsnio 3 dalimi, kurioje įtvirtinta galimybė pratęsti nustatytų ribojamųjų priemonių galiojimo terminą, yra tikslinga pratęsti Įstatymo galiojimą dar vieniems metams, t. y. iki 2025 m. gegužės 2 d.

Atsakomybė už Rusijos karą prieš Ukrainą tenka ir Baltarusijos Respublikai, jos veiksmai kelia grėsmę Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams bei patikimai valstybės sienos, sudarančios ir Europos Sąjungos išorinės sienos dalį, kontrolei ir apsaugai. Atsižvelgiant į Lietuvos specialiųjų tarnybų informaciją dėl suaktyvėjusios Baltarusijos specialiųjų tarnybų veiklos pasinaudojant savo piliečiais, esančiais Lietuvoje, kaip priedanga savo veiklai, bei siekiant užtikrinti Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo ir užsienio politikos interesus, Įstatymo projekte siūloma nustatyti tam tikras ribojamąsias priemones Baltarusijos Respublikos piliečiams.

Be to, Įstatymo galiojimo metu jį įgyvendinantiems subjektams dažnai kyla klausimų, kaip reikia taikyti Įstatymo 3 straipsnio 6 dalyje nustatytą ribojamąją priemonę, – draudimą Rusijos Federacijos piliečiams įsigyti nekilnojamąjį turtą Lietuvos Respublikoje.

Įstatymo 3 straipsnio 6 dalies formuluotė ir išimčių taikymas gali būti suprantamas dviprasmiškai, todėl sunku užtikrinti vieningą ribojamųjų priemonių taikymo praktiką. Neįmanoma kategoriškai teigti, kad išimtis turi būti siejama tik su Rusijos Federacijos piliečiais, turinčiais leidimą gyventi Lietuvoje, todėl neaišku, ar nekilnojamojo turto, esančio Lietuvos Respublikos teritorijoje, gali nuosavybės teise įsigyti Rusijos Federacijos piliečio, turinčio leidimą gyventi Lietuvoje, įsteigtas ar kontroliuojamas juridinis asmuo.

Įgyvendinant Įstatymo 3 straipsnio 6 dalį nuolat kyla praktinių sunkumų, – Konkurencijos įstatyme nurodyti itin plačios apimties kriterijai, reikalinga išsami jų analizė ir tyrimai, kurių atlikti kiekvieno sandorio atveju Įstatymą įgyvendinantys subjektai neturi galimybių.

Atsižvelgiant į tai ir siekiant teisinio aiškumo bei efektyvaus ribojamųjų priemonių įgyvendinimo, siūloma patikslinti Įstatymo 3 straipsnio 6 dalį, kartu užtikrinant, kad ši dalis būtų aiškiai suprantama ir vienodai bei tinkamai taikoma.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos Sankcijų grupės (vadovė Renata Jasilionytė, tel. 8 706 52521) patarėja Agnė Sakalauskaitė, tel. 8 706 52811, el. p. agne.sakalauskaite@urm.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Lietuvoje galioja Lietuvos Respublikos ribojamųjų priemonių dėl karinės agresijos prieš Ukrainą nustatymo įstatymas, kuriuo nustatytos konkrečios ribojamosios priemonės Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos piliečiams. Įstatymas galioja iki 2024 m. gegužės 2 d., be to, kelios Įstatymo nuostatos nebėra aktualios ir nėra teisiškai aiškios.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siekiama pratęsti Įstatymu nustatytų ribojamųjų priemonių galiojimą dar vienus metus – iki 2025 m. gegužės 2 dienos. Pratęsus Įstatymo galiojimą, bus užtikrinta galimybė Lietuvai dėl Rusijos Federacijos vykdomo karo prieš Ukrainą papildomai, greta Europos Sąjungos nustatytų tarptautinių sankcijų, nacionaliniu lygmeniu taikyti ribojamąsias priemones valstybėms agresorėms kaip užsienio politikos priemonę.

Atsižvelgiant į Lietuvos specialiųjų tarnybų informaciją dėl suaktyvėjusios Baltarusijos specialiųjų tarnybų veiklos pasinaudojant savo piliečiais, esančiais Lietuvoje, kaip priedanga

savo veiklai, bei siekiant užtikrinti Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo ir užsienio politikos interesus, Įstatymo projektu siūloma papildyti Įstatymo 3 straipsnį 4¹ dalimi ir nustatyti, kad tais atvejais, kai Baltarusijos Respublikos piliečiai per sieną vyksta turėdami Šengeno vizą, Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai turi papildomai įvertinti rizikas ir prireikus atlikti išsamesnį patikrinimą.

Siekiant teisinio aiškumo ir efektyvesnio ribojamųjų priemonių įgyvendinimo, siūloma patikslinti Įstatymo 3 straipsnio 6 dalį ir užtikrinti, kad ji būtų aiškiai suprantama ir vienodai bei tinkamai taikoma:

1) nuostata reformuluojama siekiant aiškumo, kad ribojamoji priemonė taikoma juridiniams asmenims, kurių naudos gavėjai yra Rusijos Federacijos piliečiai, neatsižvelgiant į tai, ar jie turi leidimą laikinai ar nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje;

2) siūloma atsisakyti nuorodos į Konkurencijos įstatymą dėl kontroliuojamo juridinio asmens, o juridinių asmenų teisę įsigyti nekilnojamąjį turtą riboti įvertinus, ar Rusijos Federacijos pilietis yra konkretaus juridinio asmens naudos gavėjas pagal Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymą. Nustatyti naudos gavėjo statusą įgyvendinant ribojamąsias priemones palengvins Juridinių asmenų dalyvių informacinę sistemą, kurioje kaupiami duomenys apie juridinių asmenų naudos gavėjus.

Projekte siūlomų ribojamųjų priemonių kompleksas vertintinas kaip optimalus ir suderintas; esamų grėsmių akivaizdoje šios priemonės yra reikalingos ir tikslingos, taikytinos išimtinai reaguojant į esamas grėsmes, jų taikymas nekels nepatogumų Lietuvos gyventojams.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamo poveikio priėmus Įstatymą nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai nedarys.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtas Įstatymo projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai nedarys.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, naujų teisės aktų priimti, galiojančių teisės aktų pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymų projektuose nėra sąvokų ar jas įvardijančių terminų, kuriuos reikėtų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės aktus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymo projektą įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai pagal Europos žodyną „Eurovoc“: tarptautinės sankcijos, ribojamosios priemonės.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
